

**Kevin Featherstone**  
Διευθυντής του Ελληνικού Παρατηρητήριου του LSE

**«Η Ευρώπη πρέπει να αποφασίσει τι θέλει ενόψει  
της διεύρυνσης της»**

Σε μία κρίσιμη στιγμή για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα καλείται να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο με την ανάληψη της προεδρίας κατά το πρώτο εξάμηνο του 2003. Ο ρόλος και η νομιμότητά της Ένωσης τίθενται για πρώτη φορά υπό αμφισβήτηση από την αρχή της σύστασής της, πριν περίπου 50 χρόνια. Αιτία, η επικείμενη διεύρυνση με 10 νέα μέλη από την περιοχή της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου, η αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) αλλά και η κατάθεση του Προσχεδίου της Συνταγματικής Συμφωνίας, από τον πρόεδρο της Συνέλευσης Ζισκάρ ντ' Εστέν.

Η ελληνική Προεδρία έρχεται σε ένα σημείο καμπής για την Ένωση και σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να αποτελέσει μια ακόμη «τυπική» προεδρία. Στη χώρα μας θα υπογραφεί, αν όλα εξελιχθούν ομαλά στη Κοπεγχάγη, η Συμφωνία για την ολοκλήρωση της διεύρυνσης της Ένωσης ενώ θα προχωρήσουν οι διαδικασίες για την ένταξη δύο επιπλέον χωρών, της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας. Παράλληλα, θα τεθούν ζητήματα που άπτονται της οικονομικής ενοποίησης, όπως η ενδιάμεση αναθεώρηση της ΚΑΠ και το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Ο Καθηγητής **Kevin Featherstone**, διευθυντής του Ελληνικού Παρατηρητήριου του Πανεπιστημίου London School of Economics (LSE) και κάτοχος της έδρας Ελευθέριος Βενιζέλος, που ειδικεύεται σε ζητήματα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδας, παρευρέθηκε στη χώρα μας για λίγες μέρες και παραχώρησε αποκλειστική συνέντευξη στην εφημερίδα ΕΞΠΡΕΣ. Ο κ Featherstone αναφέρθηκε εκτενώς σε ζητήματα Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις προτεραιότητες που θα πρέπει να θέσει η Ελληνική Προεδρία αλλά και σχολίασε τις πρόσφατες εκλογές στην Τουρκία και την στροφή της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής προς ένα πιο ευρωπαϊκό προσανατολισμό.

- *K. Featherstone, πώς κρίνετε τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με 10 νέες χώρες από την περιοχή της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης; Τι προβλήματα ανακύπτουν;*

- Εκτιμώ πως από το 2004 θα έχουμε μια τελείως νέα Ευρωπαϊκή Ένωση με 24 μέλη, η πλειονότητα των οποίων δεν είχαν καμία σχέση με τη γέννηση της Κοινότητας στη δεκαετία του '50. Συνεπώς, η φιλοσοφία του Μοννέ και της Συνθήκης της Ρώμης τους είναι τελείως ξένα, γεγονός που κρύβει αρκετούς κινδύνους. Τίθεται θέμα συνοχής, αν μοιράζονται όλοι οι μετέχοντες την ίδια

φιλοσοφία. Δεν είναι ευκρινές αν έχουμε όλοι τις ίδιες απόψεις για το τι είναι Ευρώπη και ποιος ο σκοπός της σημείο που μπορεί να προκαλέσει διάσπαση στους κόλπους μια νέας Ένωσης, όπου πολλά από τα νέα μέλη έχουν σοσιαλιστικό παρελθόν, αρκετά εσωτερικά προβλήματα και αδύναμες οικονομίες.

- Η «διαφορετική φιλοσοφία», νομίζετε ότι θα επηρεάσει και την οικονομική ενοποίηση της Ευρώπης; τον τελευταίο καιρό πολλοί μελετητές, όπως ο γνωστός αμερικανός οικονομολόγος Μίλτον Φρίντμαν, εκδηλώνουν την αντιθέση τους στην Ευρωζώνη; Ποια η θέση σας;

- Σίγουρα θα επηρεάσει ιδιαίτερα σε αυτήν την περίπλοκη περίοδο που διανύουμε στην Ένωση, με την αμφισβήτηση της λειτουργικότητας του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (Stability and Growth Pact). Έχουμε αντιδράσεις από όλες τις πλευρές ενώ κάποιες από τις μεγάλες χώρες-μέλη, όπως και ο πρόεδρος της Επιτροπής κ. Πρόντι, μιλούν για ανάγκη ευέλικτης ερμηνείας του Συμφώνου. Το αξιοπρόσεκτο ωστόσο, είναι πως κάποιες από τις μικρές χώρες, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα, δεν σχολίασαν σε επίσημο επίπεδο τη δήλωση του Πρόντι ότι το Σύμφωνο είναι «ανόητο».

Οι μικρές χώρες έχουν διαφορετική αντιλήψη του συμφέροντος, λόγω της εμπειρίας τους ότι έπρεπε να δουλέψουν με αυστηρά οικονομικά κριτήρια για την ένταξή τους στην ευρωζώνη σύμφωνα με κανόνες που είχαν τεθεί από τις μεγάλες χώρες-μέλη. Σε αυτή τη φάση, οι μεγάλοι εταίροι θέλουν πάλι να αλλάξουν τους κανόνες, γεγονός που προβληματίζει τις μικρότερες χώρες. Νομίζω ότι τώρα με τη διεύρυνση θα είναι πιο πολλές οι διαφορές και οι ανομοιότητες ενώ υπάρχει πιθανότητα να έχουμε δύο «Ενώσεις» μέσα στην Κοινότητα, μία «για όλους» και μία «για τους ισχυρούς παίκτες», σαν λόμπι.

Οσόν αφορά τις ενστάσεις για το ευρώ, δεν πιστεύω ότι προβλέψεις πως «το ευρώ δε θα αντέξει» είναι ασφαλείς για το μέλλον ενώ κινούνται σε πολύ θεωρητικό επίπεδο. Κάθε αντικειμενικός άνθρωπος θα παραδεχτεί πως από τη στιγμή που κυκλοφόρησε το ευρώ σε όλη τη Ευρώπη υπήρχαν προβλήματα στις διεθνείς αγορές, αλλά όλοι συνηθίσαμε γρήγορα να το χρησιμοποιούμε. Ωστόσο, κριτική υπάρχει για τη σχέση νομιμότητας, δημοκρατικότητας και του ευρώ, που πρόεκυψε από το μοντέλο του Μάαστριχτ. Οι περισσότερες χώρες δεν είχαν πριν ανεξάρτητη Κεντρική Τράπεζα και όλοι έπρεπε να μάθουμε τις αξίες και τη φιλοσοφία του γερμανικού μοντέλου. Όλοι ξέρουμε ότι είναι καλό για οικονομικούς λόγους αλλά δημιουργεί δυσκολίες σε επίπεδο δημοκρατίας, σε επίπεδο πρόσβασης των κυβερνήσεων στη διαδικασία της απόφασης. Η Ένωση πρέπει να διατηρήσει τις ισορροπίες τόσο στη νομισματική όσο και δημοσιονομική πολιτική της και να αποφευχθεί το μονόπολο της Γερμανίας.

- Πώς κρίνετε την αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής(ΚΑΠ);

- Η βρετανική οπτική, είναι πολύ σχετική σε αυτό το θέμα. Είδαμε, ύστερα από πολύ καιρό, να αποκόπτεται η Βρετανία από τις διαπραγματεύσεις και τη Γαλλία με τη Γερμανία να συζητούν στις Βρυξέλες. Ο Σιράκ ήταν εξαιρετικά έξυπνος στις διαπραγματεύσεις. Ωστόσο, το αποτέλεσμα δεν συμφέρει ιδιαίτερα την Ένωση γιατί θα απορροφηθεί μεγάλο μέρος από τον προϋπολογισμό για πολύ μικρό κέρδος. Θα έχουμε σίγουρα μία άνιση κατανομή των πηγών ειδικά στην

Ευρώπη των 24. Συνεπώς, δεν μπορούμε να ελπίσουμε στο χτίσιμο μιας νέας Ευρώπης τόσο διαφοροποιημένης, στη βάση τέτοιων διαστρεβλωτικών τύπων δαπανών. Επίσης, νομίζω ότι πολιτικάτο γεγονός ήταν σημαντικό γιατί στην ουσία η Αγγλία έμεινε εκτός και διπλωματικά αυτό είναι σημαντικό έλλειμμα.

Για πολλά χρόνια, οι πολιτικές αποφάσεις λαμβάνονταν μεταξύ τη Γαλλο-γερμανικής πλευράς και οι υπόλοιποι ακολουθούσαμε. Ωστόσο, τα τελευταία 5 χρόνια είχαμε μια νέα συνθήκη με τη Γαλλία να είναι πιο αδύναμη πολιτικά, με τη Γερμανία προσπαθεί ακόμα να ξεκαθαρίσει το σκοπό και τα κύρια αντικείμενα της και την Αγγλία και άλλες χώρες να έχουν πιο ενεργό ρόλο στα πλαίσια της Ένωσης. Ωστόσο, νομίζω πως ο ρόλος της Γαλλίας στην ΕΕ θα αποδυναμωθεί ειδικά με τη διεύρυνση. Υπάρχει μια λογική στο επανασχεδιασμό του προϋπολογισμού, στη λογική των νέων κρατών-μελών με διαφορετικά συμφέροντα, τη γεωπολιτική αλλαγή προς την Ανατολή. Η Γαλλία θα μπορούσε να είναι ο μεγάλος χαμένος, σε μια ΕΕ των 24, σε μια πιο «ανατολική» Ένωση. Η Γαλλία πρέπει να συνηθίσει στη νέα κατάσταση και ίσως είναι η τελευταία φορά που είχε αποκλειστικότητα στη διαπραγμάτευση μιας πολιτικής.

*- Νικητής στις πρόσφατες τουρκικές εκλογές ήταν το Ισλαμικό Κόμμα του κ. Ερντογάν, πώς νόμιζετε ότι αυτό θα επηρεάσει τη σχέση της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση;*

- Φυσικά είναι ακόμα νωρίς και όλοι προσπαθούμε να ανακαλύψουμε τους λόγους της επιτυχίας του Ισλαμικού Κομματος του Ερντογάν αλλά και τις προθέσεις του. Ωστόσο, όλοι συμφωνούμε ότι είναι ένα «ασυνήθιστο» ισλαμικό κόμμα, αφού υποστηρίζουν την Ευρωπαϊκή Ένωση, το ΝΑΤΟ, όποτε μάλλον δεν θα έχουμε να αντιμετωπίσουμε μια πολύ διαφορετική κυβέρνηση από την προηγούμενη. Επίσης, παρατηρούμε αρχικά θετικά σημάδια μεταξύ Αθήνας και Άγκυρας. Ελπίζω ότι θα συνεχιστεί η πολιτική της προσέγγισης και νομίζω πως το σημαντικό σημείο θα είναι από τώρα μέχρι τη Κοπεγχάγη οπότε και η Τουρκία θα πάρει το «πράσινο φως» από την ΕΕ για να αρχίσουν οι εργασίες της ένταξης. Προς αυτήν την κατεύθυνση, νομίζω πως τόσο η Ένωση όσο και συγκεκριμένα η Ελλάδα, θα πρέπει να συνεχίσουν την εξωτερική βοήθεια προς την Τουρκία, ώστε να διασφαλίσουν την υποστήριξη της νέας κυβέρνησης που πρέπει να καταλάβει πως η ΕΕ είναι η καλύτερη προοπτική για αυτή. Όλα πρέπει να γίνουν σταδιακά και να υπάρχει διασφάλιση για κάθε βήμα.

*-Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλάζει τα δεδομένα για την επίλυση του πολιτικού της ζητήματος σε σχέση με την Τουρκία;*

- Από το 1974, περίπου 4 δεκαετίες αντιμετωπίζουμε ένα ζήτημα με την Κύπρο, τώρα σε λίγες εβδομάδες προσεγγίζουμε ένα τέλος στο πολύπλοκο ζήτημα αλλά πρέπει να διασφαλίσουμε ότι θα το κλείσουμε σωστά. Πιστεύω πως η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ αποτελεί ένα τρόπο ενεργοποίησης της Τουρκίας για την οριστική επίλυση του ζητήματος. Η Τουρκία πρέπει να κάνει την επιλογή και να αναγνωρίσει το νότιο μέρος της Κύπρου. Ωστόσο, η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ είναι μεγάλη επιτυχία της ελληνικής κυβέρνησης και συνιστά επίτευγμα μιας επιτυχημένης εξωτερικής πολιτικής.

- Μεγάλο μέρος της έρευνας σας αφορά τον «εξευρωπαϊσμό» (Europeanization) της Ελλάδας; Πως βλέπετε την πορεία της χώρας ειδικά τα τελευταία οχτώ χρόνια σε επίπεδο εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής;

- Πρέπει να σας πω ότι ο συγκεκριμένος όρος προέρχεται από ελληνικές πηγές της ακαδημαϊκής κοινότητας. Το συμπέρασμα μου είναι ότι, όσον αφορά τη εξωτερική πολιτική δεν βλέπουμε συμπεριφορές σαν αυτή της δεκαετίας του 80', όπου ο Παπανδρέου ακολουθούσε χωριστή πολιτική από την Ένωση, σε θέματα εξωτερικών σχέσεων. Η Ελλάδα έχει στραφεί περισσότερο στο πνεύμα της δυτικής Ευρώπης. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμη περιπτώσεις που η Ελλάδα δεν μπορεί να ακολουθήσει την ευρωπαϊκή πλειονότητα, όπως το θέμα των Σκοπίων και το ζήτημα της Ευρωπαϊκής πολιτικής Ασφάλειας και Αμυνας σε σχέση με το NATO. Η Ελλάδα γίνεται περισσότερο μια ορθολογική χώρα, αλλά η γειτονία της τη διαφοροποιεί αρκετά από τους υπόλοιπους εταίρους της.

Όσον αφορά την εσωτερική εικόνα της χώρας αυτό που είδαμε και από τις πρόσφατες δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές, είναι η αδυναμία της κομματικής αξιοπιστίας. Οι έλληνες έγιναν πιο ανεξάρτητοι «καταναλωτές», και δεν αρέσκονται πλέον στην πολιτική «της φιέστας». Η Νέα Δημοκρατία δεν πήγε και τόσο άσχημα. Ωστόσο, αξιοσημείωτος είναι ο πολιτικός ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας που θέτει ένα σημαντικό ζήτημα για τη σχέση προσώπων και πολιτικής στην Ελλάδα. Υπάρχουν ρίσκα όταν μη –πολιτικοί παράγοντες έχουν πολιτικό λόγο σε μια χώρα, οδηγούν σε μια αποξενωμένη ασκήση της πολιτικής, όπου οι πολιτικοί δεν μπορούν να αντιδράσουν. Τέτοιες καταστάσεις θέτουν σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή. Στην Ευρώπη υπάρχει γενικό πρόβλημα με τα κόμματα και το ρόλο τους, ενώ οι ευρωπαίοι ψηφοφόροι έχουν γίνει ακόμα πιο σκεπτικοί και κυνικοί.

- Ποιες νομίζετε πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Ελληνικής Προεδρίας;

- Έχω την εντύπωση πως υπάρχουν 4 σήμεια για τα οποία η Ελληνική Προεδρία θα μπορούσε να επιτύχει ευνοϊκά αποτελέσματα για την Ευρωπαϊκή ενοποίηση. Αρχικά πρέπει να επισημανθεί ότι κάθε προεδρία είναι σημαντική για κάθε χώρα αλλά πρέπει να είμαστε **ρεαλιστές** για το τι μπορεί να επιτευχθεί σε ένα εξάμηνο. Τα σημεία-κλειδιά είναι η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, το θέμα της Κοινής Ασφάλειας και Άμυνας σε σχέση με το NATO και ποια θα είναι η τελική ερμηνεία του Συμφώνου Σταθερότητας. Το βασικότερο ωστόσο, είναι το Σύνταγμα που πρότεινε η Συνέλευση εφόσον ανοίγει ουσιαστικά ο διάλογος για το «Μέλλον της Ένωσης». Κανείς δεν προσποιείται ότι τελείωσε το θέμα. Η Ελληνική προεδρία ήρθε την κατάλληλη χρονική στιγμή, η πολιτική της είναι ευρωπαϊκά προσανατολισμένη, σε όλα τα υπουργεία. Είναι πιο κοντά στους εταίρους της από ποτέ. Μέσα στους επόμενους 6 μήνες και στα πλαίσια του ρεαλισμού θα πρέπει να απαντήσουμε στο ερώτημα «για ποιό λόγο είμαστε εδώ». Είμαι αισιόδοξος στο θέμα της Κύπρου αλλά και ότι θα έχουμε μια καλή Προεδρία σε αυτό το κρίσιμο στάδιο.

### **Kevin Featherstone**

Ο Kevin Featherstone είναι διευθυντής του «Ελληνικού Παρατηρητηρίου» του Πανεπιστημίου “London School of Economics” και κάτοχος της έδρας **Ελευθέριος Βενιζέλος**. Έχει διατελέσει καθηγητής της έδρας Jean Monnet, ενώ από το 1995 ως τις αρχές του 2002 δίδασκε Ευρωπαϊκή Πολιτική στο Πανεπιστήμιο του Stanford. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα καλύπτουν το πεδίο της Συγκριτικής Πολιτικής και των Διεθνών Σχέσεων. Ειδικότερα, έχει επικεντρωθεί σε ζητήματα που αφορούν την εσωτερική και εξωτερική πολιτική της σύγχρονης Ελλάδας και τις σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έχει δημοσιεύσει πλήθος επιστημονικών συγγραμμάτων και άρθρων με αντικείμενο την ανάπτυξη των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα, την εκλογική συμπεριφορά των Ελλήνων ψηφοφόρων, τη μεταβαλλόμενη σχέση Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρόσφατα, το επιστημονικό του ενδιαφέρον επικεντρώνεται στον **Εξευρωπαϊσμό (europeanization)** της Ελλάδας, δηλαδή, την προσαρμογή της ελληνικής πολιτικής με τη φιλοσοφία και τους κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

### **Ελληνικό Παρατηρητήριο**

Το Ελληνικό Παρατηρητήριο λειτουργεί στο LSE από το 1996 με πρώτο διευθυντή τον Καθηγητή Λουκά Τσούκαλη. Από την 1<sup>η</sup> Μαΐου του 2002 τη θέση αυτή κατέχει ο κ. Featherstone. Η έδρα Ελευθέριος Βενιζέλος, όπως μας ενημερώνει ο κ. Featherstone, “καθιερώθηκε το 1996 και ήταν μια σημαντική κίνηση αφού ήταν η πρώτη φορά δημιουργήθηκε κάτι αντίστοιχο εκτός Ελλάδας με θέμα τη σύγχρονη Ελλάδα». Το παρατηρητήριο λειτουργεί με σκοπό την συμπλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της έρευνας για τη σύγχρονη Ελλάδα από την οπτική των κοινωνικών επιστημών, της οικονομικής θεωρίας και της κοινωνικής πολιτικής.

Ο διευθυντής του Παρατηρητηρίου είναι σαφής, «σκοπός είναι να βοηθήσουμε τους φοιτητές να προσεγγίσουν τη σύγχρονη Ελλάδα σε ένα συγκριτικό πλαίσιο ανάλυσης και όχι απομονωμένη από το ευρωπαϊκό και βαλκανικό της περιβάλλον». Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας, το Παρατηρητήριο διοργανώνει σεμινάρια και συνεργάζεται με καθηγητές από την Αγγλία, την Ελλάδα και τον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο.